

بررسی امکان‌سنجی توسعه گردشگری زمستانی برای تنوع‌بخشی به اقتصاد بامیان

محمد ابراهیم اکبری^۱

چکیده

این پژوهش با هدف امکان‌سنجی توسعه گردشگری زمستانی در بامیان، به بررسی ظرفیت‌ها، موانع و ارائه راهکارهای عملی برای بهره‌برداری از این فرصت پرداخت. داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته از ۳۸۴ نفر از ذی‌نفعان محلی، گردشگران و متخصصان حوزه گردشگری گردآوری و با بهره‌گیری از آزمون‌های آماری در نرم‌افزار SPSS تحلیل شد. نتایج نشان داد که بامیان با دارا بودن ظرفیت‌های طبیعی منحصر به فرد مانند کوهستان‌های برفی، دریاچه‌های یخ‌زده و فرهنگ بومی غنی، پتانسیل بالایی برای توسعه گردشگری زمستانی دارد. با این حال، موانعی چون ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل و اقامتی، نبود امکانات تفریحی استاندارد و کمبود تبلیغات هدفمند، از چالش‌های اساسی در مسیر توسعه این بخش به شمار می‌روند. تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که رفع موانع زیرساختی و مدیریتی و همچنین مشارکت جامعه محلی، تأثیر معناداری بر افزایش اشتغال، رشد اقتصادی و ارتقای رفاه اجتماعی دارد. افزون بر این، نتایج آزمون همبستگی بیانگر آن است که توسعه گردشگری زمستانی می‌تواند به حفظ محیط‌زیست، تقویت هویت فرهنگی و بهبود معیشت جامعه محلی منجر شود. بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزی‌های جامع با تمرکز بر توسعه زیرساخت‌ها، جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، تدوین استراتژی‌های بازاریابی مدرن و آموزش جامعه محلی صورت گیرد. اجرای این اقدامات می‌تواند علاوه بر افزایش جذابیت بامیان به عنوان یک مقصد گردشگری زمستانی، زمینه‌ساز توسعه پایدار منطقه و ارتقای جایگاه آن در سطح ملی و بین‌المللی شود.

کلیدواژه‌ها: گردشگری زمستانی، تنوع‌بخشی اقتصادی، توسعه پایدار، زیرساخت گردشگری، بامیان

۱. دکتری تخصصی علوم اقتصادی و کدر علمی دانشکده اقتصاد، موسسه تحصیلات عالی بامیکا، بامیان، افغانستان.

ایمیل: m.ebrahimakbary@gmail.com

مقدمه

گردشگری یکی از بخش‌های کلیدی اقتصاد جهانی است که نقش مهمی در ایجاد اشتغال، افزایش درآمد و توسعه پایدار دارد (فیض‌پور و همکاران، ۱۴۰۲). در میان انواع گردشگری، گردشگری زمستانی به‌عنوان یکی از پویاترین و جذاب‌ترین زیرشاخه‌ها شناخته می‌شود که فرصت‌های بسیاری برای توسعه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی فراهم می‌آورد (مهدوی حاجیلویی و بیشمی، ۱۳۹۳). این نوع گردشگری با تمرکز بر فعالیت‌هایی همچون اسکی، اسنوبورد، کوهنوردی زمستانی و بازدید از مناظر برفی، به‌ویژه در مناطق سردسیر و کوهستانی، توانسته است سهم قابل توجهی از بازار جهانی گردشگری را به خود اختصاص دهد (Beyazit, 2010).

با توجه به تغییرات اقلیمی و نیاز به تنوع‌بخشی در فعالیت‌های اقتصادی، بسیاری از کشورها به دنبال بهره‌برداری از پتانسیل‌های طبیعی خود برای توسعه گردشگری زمستانی هستند. این رویکرد نه تنها به بهبود اقتصاد محلی کمک می‌کند، بلکه به حفظ محیط‌زیست و ترویج فرهنگ‌های بومی نیز منجر می‌شود. در این میان، مناطق کوهستانی با مناظر طبیعی زیبا و فرهنگ‌های منحصر به فرد، از جذابیت خاصی برای گردشگران برخوردارند. توسعه گردشگری زمستانی در این مناطق می‌تواند به‌عنوان یک راهکار مؤثر برای مقابله با فقر و افزایش رفاه اجتماعی مطرح شود (Hewer Micah & Williams, 2017; Liu, 2016).

افغانستان، به‌عنوان کشوری با تاریخ و طبیعت منحصر به فرد، ظرفیت‌های بی‌نظیری برای توسعه گردشگری در تمامی فصول سال دارد. در میان مناطق مختلف این کشور، بامیان به دلیل داشتن کوه‌های مرتفع، مناظر برفی و فرهنگ غنی، پتانسیل بالایی برای تبدیل شدن به یک مقصد گردشگری زمستانی دارد. این منطقه با داشتن میراث جهانی همچون بوداهای بامیان و دریاچه‌های بند امیر، می‌تواند ترکیبی از گردشگری فرهنگی و طبیعی را به گردشگران داخلی و خارجی ارائه دهد. با این حال، توسعه گردشگری زمستانی در بامیان با چالش‌هایی چون کمبود زیرساخت‌ها، ضعف در تبلیغات و عدم آگاهی عمومی مواجه است. این مسائل نه تنها مانع بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود شده‌اند،

بلکه فرصت‌های اقتصادی بسیاری را نیز از بین برده‌اند. برای رفع این موانع، نیاز به یک رویکرد جامع و برنامه‌ریزی شده وجود دارد که بتواند با مشارکت جامعه محلی و حمایت دولت، زیرساخت‌های لازم را فراهم کرده و بامیان را به یک مقصد گردشگری زمستانی تبدیل کند.

در این راستا، مطالعه امکان‌سنجی توسعه گردشگری زمستانی در بامیان، می‌تواند به شناسایی ظرفیت‌ها، چالش‌ها و راهکارهای مؤثر کمک کند. این مطالعه نه تنها به سیاست‌گذاران و سرمایه‌گذاران اطلاعات لازم را ارائه می‌دهد، بلکه به جامعه محلی نیز درک بهتری از نقش گردشگری زمستانی در بهبود معیشت و توسعه پایدار خواهد داد.

توسعه گردشگری زمستانی در بامیان می‌تواند به عنوان ابزاری مؤثر برای ایجاد اشتغال، افزایش درآمد محلی، حفظ محیط‌زیست و ترویج فرهنگ‌های بومی عمل کند و در شرایط کنونی افغانستان که نیازمند تنوع‌بخشی به اقتصاد و کاهش فقر است، اهمیت ویژه‌ای دارد. هدف این پژوهش، بررسی امکان‌سنجی توسعه این نوع گردشگری از طریق شناسایی ظرفیت‌ها، چالش‌ها و ارائه راهکارهای عملی برای رفع موانع موجود است. سؤال اصلی پژوهش این است که آیا توسعه گردشگری زمستانی در بامیان می‌تواند به افزایش اشتغال، رشد اقتصادی و ارتقای رفاه اجتماعی منجر شود؟ فرضیه پژوهش بر این اساس است که با رفع موانع زیرساختی و مشارکت جامعه محلی، توسعه گردشگری زمستانی می‌تواند به بهبود معیشت و توسعه پایدار منطقه کمک کند.

۱. مبانی نظری

۱-۱. مفهوم گردشگری

گردشگری یکی از پدیده‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است که در قرن بیست و یک به عنوان یکی از بزرگ‌ترین و پویاترین صنایع جهانی شناخته می‌شود. این صنعت به مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و تعاملاتی اطلاق می‌شود که افراد در طی سفرها و اقامت‌های موقت خود در مکان‌هایی خارج از محل زندگی دائمی انجام می‌دهند. هدف این سفرها معمولاً تفریح، تجارت، آموزش یا کسب تجربه‌های جدید است (لطفی خاچکی،

۱۳۸۷). بر اساس تعریف سازمان جهانی گردشگری، گردشگری سفری است که بیش از ۲۴ ساعت و کمتر از یک سال به طول انجامد و شامل فعالیت‌هایی باشد که خارج از فعالیت‌های روزمره افراد صورت می‌گیرد (UNWTO, 2020).

این پدیده در ادبیات دانشگاهی به‌عنوان یک مفهوم چندبعدی مورد بررسی قرار می‌گیرد، زیرا ابعاد مختلفی از جمله اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، زیست‌محیطی و سیاسی را شامل می‌شود. از یک سو، گردشگری می‌تواند به توسعه مناطق محروم، تقویت روابط بین‌فرهنگی و بهبود کیفیت زندگی جوامع میزبان کمک کند. از سوی دیگر، نبود مدیریت پایدار ممکن است به تخریب محیط‌زیست، تضعیف فرهنگ‌های محلی و افزایش نابرابری‌های اقتصادی منجر شود. همین پیچیدگی‌ها نشان‌دهنده ضرورت بررسی عمیق‌تر اثرات این صنعت بر جوامع مختلف است.

یکی از ابعاد کلیدی گردشگری، تأثیر آن بر اقتصاد است که از طریق ایجاد اشتغال، افزایش درآمدهای ارزی، توسعه زیرساخت‌ها و تقویت کسب‌وکارهای محلی محقق می‌شود. بر اساس آمارهای جهانی، این صنعت سهم قابل‌توجهی از تولید ناخالص داخلی کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه را به خود اختصاص داده است. این تأثیر اقتصادی نه تنها به رشد اقتصادی کلان کمک می‌کند، بلکه فرصت‌های کارآفرینی و سرمایه‌گذاری در سطح محلی را نیز تقویت می‌کند. با این حال، ارتباط این بعد با سایر جنبه‌ها، به‌ویژه تأثیرات اجتماعی و فرهنگی، نیازمند مدیریت متوازن است (Thullah & Jallah, 2021; WTTC, 2019; UNWTO, 2016).

از منظر اجتماعی و فرهنگی، گردشگری می‌تواند نقش مهمی در تقویت تعاملات بین‌فرهنگی ایفا کند. این صنعت به تبادل فرهنگی میان جوامع میزبان و گردشگران کمک کرده و درک متقابل را تقویت می‌کند. همچنین، گردشگری می‌تواند به احیای میراث فرهنگی و سنت‌های محلی کمک کرده و از فراموشی آن‌ها جلوگیری کند. با این حال، این بعد نیز بدون چالش نیست، زیرا ورود گردشگران به مناطق بومی گاهی منجر به تغییرات فرهنگی ناخواسته و حتی تضعیف هویت محلی می‌شود. این چالش‌ها نشان می‌دهد که توسعه اقتصادی حاصل از گردشگری باید با حفظ اصالت فرهنگی و اجتماعی همراه باشد

(کریمی و محمدی، ۱۳۹۹؛ شریفی و سعیدی، ۱۴۰۲).

در کنار این جنبه‌ها، تأثیرات زیست‌محیطی گردشگری نیز اهمیت فراوانی دارد. توسعه پایدار این صنعت می‌تواند به حفاظت از منابع طبیعی و افزایش آگاهی عمومی در مورد مسائل زیست‌محیطی کمک کند؛ اما گردشگری انبوه و بدون مدیریت مناسب ممکن است به تخریب اکوسیستم‌ها، آلودگی منابع آبی و خاکی و افزایش زباله‌های پلاستیکی منجر شود. این امر نشان می‌دهد که تعامل میان اقتصاد، فرهنگ و محیط‌زیست باید به صورت متوازن در سیاست‌گذاری‌های گردشگری مدنظر قرار گیرد (حسینی و ناصری، ۱۴۰۱؛ بابا خان‌زاده، ۱۳۹۵).

گردشگری همچنین با خلاقیت و نوآوری گره خورده است. ظهور انواع جدیدی از گردشگری مانند فرهنگی، ماجراجویانه، درمانی و حتی مجازی، فرصت‌های تازه‌ای برای جذب گردشگران و تقویت صنایع وابسته ایجاد کرده است. این نوآوری‌ها نه تنها تجربه گردشگران را غنی‌تر می‌کند، بلکه امکان کاهش اثرات منفی اقتصادی و زیست‌محیطی را نیز فراهم می‌آورد. ارتباط این نوآوری‌ها با فناوری‌های نوین، تحولی بنیادین در ساختار گردشگری ایجاد کرده است.

برای کشورهای در حال توسعه، گردشگری فرصتی بزرگ برای توسعه اقتصادی و اجتماعی است، اما چالش‌هایی مانند کمبود زیرساخت‌های مناسب، مدیریت ضعیف منابع و نوسانات سیاسی مانع از بهره‌برداری کامل از این ظرفیت‌ها می‌شود (هاشمی دیزج و همکاران، ۱۴۰۲). توسعه پایدار گردشگری در این کشورها نیازمند برنامه‌ریزی دقیق، سیاست‌گذاری مناسب و مشارکت همه‌جانبه ذی‌نفعان است. در نهایت، گردشگری نه تنها یک صنعت اقتصادی بلکه ابزاری اجتماعی و فرهنگی است که می‌تواند تأثیرات گسترده‌ای بر جوامع داشته باشد. برای بهره‌گیری از مزایای این صنعت و کاهش اثرات منفی آن، اتخاذ رویکردهای پایدار و مسئولانه ضرورتی انکارناپذیر است.

۲-۱. توسعه گردشگری

توسعه گردشگری به عنوان یکی از راهبردهای کلیدی در رشد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، در بسیاری از کشورها مورد توجه ویژه قرار گرفته است. این فرآیند شامل مجموعه‌ای از

سیاست‌ها، برنامه‌ها و اقدامات است که با هدف ارتقای زیرساخت‌ها، افزایش جذب گردشگران و بهبود کیفیت خدمات گردشگری طراحی و اجرا می‌شوند. توسعه گردشگری نه تنها به افزایش درآمدهای ملی کمک می‌کند، بلکه نقشی اساسی در بهبود وضعیت زندگی جوامع محلی، حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی و تقویت تعاملات بین فرهنگی ایفا می‌کند. این اهداف، در کنار چالش‌ها و فرصت‌های موجود، ضرورت برنامه‌ریزی جامع و پایدار را برجسته می‌سازد (Somnuxpong & Chiarasumran, 2024).

یکی از نخستین گام‌های توسعه گردشگری، ایجاد و تقویت زیرساخت‌های مناسب است. این زیرساخت‌ها شامل شبکه‌های حمل‌ونقل کارآمد، اقامتگاه‌های استاندارد، مراکز تفریحی و خدمات رفاهی می‌شود. وجود زیرساخت‌های کافی و باکیفیت، نه تنها نیازهای گردشگران را برآورده می‌سازد، بلکه تجربه سفر آن‌ها را بهبود می‌بخشد و به افزایش تمایل آن‌ها برای بازدید مجدد از مقصد کمک می‌کند. افزون بر این، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گردشگری، به توسعه اقتصادی مناطق میزبان و ایجاد فرصت‌های شغلی گسترده منجر می‌شود. ارتباط این بعد با سایر جنبه‌های توسعه، به‌ویژه تأثیرات اجتماعی و فرهنگی، نشان‌دهنده اهمیت برنامه‌ریزی متوازن است (Martini, 2022; Amin et al., 2020).

تبلیغات و بازاریابی نیز به‌عنوان ابزاری مؤثر در توسعه گردشگری نقش کلیدی دارند. در دنیای رقابتی امروز، استفاده از راهبردهای بازاریابی نوین، مانند بهره‌گیری از رسانه‌های اجتماعی، کمپین‌های تبلیغاتی هدفمند و همکاری با شرکت‌های گردشگری بین‌المللی، اهمیت ویژه‌ای دارد. این اقدامات می‌توانند با افزایش آگاهی عمومی نسبت به مقاصد گردشگری، تصویر مثبتی از آن‌ها ارائه دهند و انگیزه سفر را در میان گردشگران بالقوه تقویت کنند. با این حال، موفقیت این اقدامات به هماهنگی با سایر عناصر توسعه، از جمله کیفیت زیرساخت‌ها و خدمات، بستگی دارد (McKercher, 2020).

در کنار تبلیغات و بازاریابی، توسعه پایدار گردشگری به‌عنوان یک رویکرد نوین در این حوزه اهمیت زیادی پیدا کرده است. گردشگری پایدار بر حفظ منابع طبیعی، فرهنگی و اجتماعی تمرکز دارد و تلاش می‌کند اثرات منفی گردشگری بر محیط‌زیست و جوامع

محلی را به حداقل برساند. مدیریت پایدار منابع، آموزش جوامع محلی و گردشگران و ترویج رفتارهای مسئولانه از جمله اقداماتی هستند که در این راستا مورد توجه قرار می‌گیرند. توجه به پایداری گردشگری، به‌ویژه در مناطقی با تنوع زیستی و فرهنگی بالا، نه تنها به حفظ این منابع کمک می‌کند، بلکه جذابیت مقصد را برای گردشگران افزایش می‌دهد (عربشاهی کیزی و تقدیسی، ۱۳۹۷).

یکی دیگر از ارکان اساسی در توسعه گردشگری، توسعه منابع انسانی است. آموزش نیروی کار متخصص، ارتقای مهارت‌های حرفه‌ای و توانمندسازی جوامع محلی می‌تواند به بهبود کیفیت خدمات و افزایش رضایت گردشگران منجر شود. مشارکت فعال جوامع محلی در فرآیندهای گردشگری، علاوه بر توزیع عادلانه‌تر منافع اقتصادی، به تقویت حس مالکیت و مسئولیت‌پذیری در میان آن‌ها کمک می‌کند. این مشارکت، در ارتباط با سیاست‌های توسعه پایدار، می‌تواند به کاهش چالش‌های فرهنگی و اجتماعی مرتبط با گردشگری نیز کمک کند (شمس‌الدینی و همکاران، ۱۳۹۵).

در این میان، فناوری‌های نوین نقش بسزایی در توسعه گردشگری ایفا می‌کنند. ابزارهای دیجیتال، از جمله سیستم‌های رزرو آنلاین، اپلیکیشن‌های راهنمای سفر و فناوری واقعیت مجازی، تجربه گردشگران را تسهیل و جذاب‌تر کرده‌اند. علاوه بر این، تحلیل داده‌های کلان و بهره‌گیری از هوش مصنوعی به مدیران گردشگری کمک می‌کند تا نیازها و ترجیحات گردشگران را بهتر شناسایی کرده و خدمات خود را بهینه‌سازی کنند. پیوند میان فناوری و سایر ابعاد توسعه گردشگری، زمینه‌ساز تحولاتی بنیادین در این صنعت شده است (Pasca et al., 2021).

با وجود این پیشرفت‌ها، توسعه گردشگری با چالش‌های متعددی مواجه است. کمبود زیرساخت‌های مناسب، تخریب محیط‌زیست، نوسانات اقتصادی و سیاسی و تهدیدهای امنیتی از جمله موانعی هستند که می‌توانند این فرآیند را مختل کنند. برای غلبه بر این چالش‌ها، نیاز به برنامه‌ریزی‌های جامع، سیاست‌گذاری‌های هوشمندانه و همکاری‌های بین‌المللی وجود دارد. همچنین، توجه به ارتباط متقابل این چالش‌ها با ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی گردشگری، در تدوین سیاست‌های کارآمد ضروری است.

(هاشمی دیزج و همکاران، ۱۴۰۲).

در نهایت، توسعه گردشگری باید به گونه‌ای صورت گیرد که منافع اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی را به صورت هم‌زمان تأمین کند. این هدف تنها با اتخاذ رویکردهای پایدار، مشارکت همه‌جانبه ذی‌نفعان و استفاده از فناوری‌های نوین امکان‌پذیر است. توسعه گردشگری، فراتر از یک فرصت اقتصادی، ابزاری مؤثر برای تقویت همبستگی اجتماعی، حفاظت از میراث بشری و ارتقای کیفیت زندگی جوامع محلی به شمار می‌رود.

۳-۱. توسعه گردشگری زمستانی

گردشگری زمستانی به عنوان یکی از زیرشاخه‌های مهم صنعت گردشگری، به فعالیت‌هایی اطلاق می‌شود که در فصل زمستان و در مناطق سردسیر و برفی انجام می‌گیرد. این نوع گردشگری شامل ورزش‌های زمستانی نظیر اسکی، اسنوبورد و یخ‌نوردی و همچنین فعالیت‌های تفریحی همچون گشت‌وگذار در مناظر برفی، عکاسی از طبیعت زمستانی، شرکت در جشنواره‌های فرهنگی و تجربه سبک زندگی محلی است. گستره متنوع این فعالیت‌ها، گردشگری زمستانی را به فرصتی منحصر به فرد برای توسعه اقتصادی و فرهنگی در مناطق سردسیر تبدیل کرده است. این نوع گردشگری، علاوه بر جنبه‌های تفریحی، نقش بسزایی در ارتقای تعاملات فرهنگی، تقویت اقتصاد محلی و ایجاد فرصت‌های شغلی ایفا می‌کند (Weaver & Lawton, 2010; Hudson, 2012).

از منظر اقتصادی، گردشگری زمستانی می‌تواند به عنوان ابزاری کارآمد در راستای تنوع‌بخشی به اقتصادهای محلی و ملی مورد بهره‌برداری قرار گیرد. این نوع گردشگری با ایجاد منابع درآمدی جدید، کاهش وابستگی به بخش‌های اقتصادی سنتی و تقویت بخش خدمات، به توسعه پایدار اقتصادی کمک می‌کند. در بسیاری از مناطق سردسیر که به طور معمول در فصل زمستان با رکود اقتصادی مواجه‌اند، توسعه گردشگری زمستانی می‌تواند محرکی برای فعالیت‌های اقتصادی باشد. همچنین، ایجاد فرصت‌های شغلی متنوع در زمینه‌هایی نظیر مدیریت اقامتگاه‌ها، آموزش ورزش‌های زمستانی و ارائه خدمات گردشگری، زمینه‌ساز بهبود معیشت جوامع محلی خواهد بود (Probstl-Haider et al., 2019).

یکی از الزامات اساسی برای توسعه گردشگری زمستانی، وجود منابع طبیعی مناسب است. مناطق کوهستانی با مناظر برفی، جنگل‌های پوشیده از برف و دریاچه‌های یخ‌زده از جذاب‌ترین مقاصد گردشگری زمستانی به شمار می‌روند. این منابع طبیعی به‌عنوان زیربنای توسعه گردشگری، زمینه‌ساز جذب گردشگران و سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های مرتبط با این صنعت هستند. از جمله این زیرساخت‌ها می‌توان به پیست‌های اسکی، تله‌کابین‌ها، اقامتگاه‌های زمستانی و امکانات حمل‌ونقل اشاره کرد. ایجاد و توسعه این زیرساخت‌ها نه‌تنها کیفیت تجربه گردشگران را بهبود می‌بخشد، بلکه به افزایش رقابت‌پذیری مقاصد گردشگری نیز منجر می‌شود (Weaver, 2006).

گردشگری زمستانی علاوه بر مزایای اقتصادی، از جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی نیز حائز اهمیت است. این نوع گردشگری می‌تواند به‌عنوان ابزاری برای تقویت تعاملات فرهنگی میان گردشگران و جوامع محلی عمل کند. برگزاری جشنواره‌های زمستانی، نمایشگاه‌های صنایع‌دستی و ارائه غذاهای محلی از جمله فعالیت‌هایی هستند که ضمن معرفی فرهنگ بومی به گردشگران، به تقویت هویت فرهنگی جوامع محلی کمک می‌کنند. از سوی دیگر، حضور گردشگران در این مناطق می‌تواند انگیزه‌ای برای حفاظت از میراث فرهنگی و توسعه پایدار ایجاد کند (Murphy, 2008).

توسعه گردشگری زمستانی نیازمند برنامه‌ریزی جامع و مدیریت پایدار است. یکی از چالش‌های اصلی در این زمینه، تأثیرات زیست‌محیطی ناشی از فعالیت‌های گردشگری است. تخریب زیستگاه‌های طبیعی، آلودگی محیط‌زیست و استفاده بیش‌ازحد از منابع طبیعی از جمله مخاطراتی هستند که می‌توانند پایداری این صنعت را به خطر بیندازند. برای مقابله با این چالش‌ها، بهره‌گیری از رویکردهای پایدار نظیر مدیریت منابع برفی، کاهش تولید زباله و استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر ضروری است. علاوه بر این، آموزش جوامع محلی و گردشگران در زمینه حفاظت از محیط‌زیست می‌تواند به کاهش اثرات منفی زیست‌محیطی کمک کند (Scott et al., 2012).

یکی دیگر از عوامل کلیدی در موفقیت گردشگری زمستانی، بازاریابی و تبلیغات مؤثر است. معرفی جذابیت‌های زمستانی مناطق مختلف از طریق رسانه‌های دیجیتال، برگزاری

نمایشگاه‌های گردشگری و همکاری با آژانس‌های مسافرتی می‌تواند به افزایش آگاهی و تمایل گردشگران کمک کند. همچنین، استفاده از فناوری‌های نوین مانند اپلیکیشن‌های گردشگری و سیستم‌های رزرو آنلاین، علاوه بر بهبود تجربه گردشگران، فرآیند برنامه‌ریزی سفر را نیز تسهیل می‌کند (Cooper, 2007).

با این حال، توسعه گردشگری زمستانی با چالش‌هایی نظیر تغییرات اقلیمی مواجه است. کاهش میزان برف و افزایش دما در بسیاری از مناطق می‌تواند فعالیت‌های زمستانی را محدود کند. در این شرایط، بهره‌گیری از فناوری‌های نوین مانند تولید برف مصنوعی و طراحی پیست‌های سازگار با تغییرات اقلیمی می‌تواند راهکاری برای مقابله با این چالش‌ها باشد (Probstl-Haider, 2019; Scott et al., 2012).

در مجموع، گردشگری زمستانی با ظرفیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود می‌تواند به عنوان راهکاری مؤثر برای تنوع‌بخشی به اقتصاد و توسعه پایدار مطرح شود. این نوع گردشگری با ایجاد فرصت‌های شغلی، تقویت اقتصاد محلی و ارتقای تعاملات فرهنگی، زمینه‌ساز بهبود کیفیت زندگی در مناطق سردسیر خواهد بود. برنامه‌ریزی دقیق و بهره‌گیری از راهبردهای پایدار در این حوزه می‌تواند به بهره‌برداری بهینه از ظرفیت‌های این صنعت و تحقق اهداف توسعه‌ای کمک کند.

۲. پیشینه پژوهش

توسعه گردشگری به عنوان یکی از مؤلفه‌های کلیدی رشد اقتصادی، تنوع‌بخشی به منابع درآمدی و بهبود شاخص‌های رفاه اجتماعی، در دهه‌های اخیر به طور گسترده مورد توجه پژوهشگران و سیاست‌گذاران قرار گرفته است. این صنعت، به ویژه در مناطق دارای پتانسیل‌های طبیعی و فرهنگی منحصربه‌فرد، می‌تواند به عنوان یک ابزار مؤثر برای کاهش فقر، ایجاد اشتغال و حفظ محیط زیست عمل کند. در این میان، گردشگری زمستانی به دلیل ویژگی‌های خاص اقلیمی و فصلی، به عنوان یکی از شاخه‌های مهم گردشگری، از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. پژوهش‌های بین‌المللی متعددی به بررسی ابعاد مختلف این حوزه پرداخته‌اند و بر اهمیت مدیریت استراتژیک، توسعه زیرساخت‌ها و بازاریابی

مؤثر تأکید داشته‌اند.

از جمله مطالعات برجسته در زمینه توسعه گردشگری زمستانی می‌توان به پژوهش‌های پروتیچ و همکاران^۱ (۲۰۲۴)، آوسرلادشایدیر^۲ (۲۰۲۴)، اویان و همکاران^۳ (۲۰۲۳)، سکر^۴ (۲۰۲۲)، بولگان و همکاران^۵ (۲۰۱۹)، سرنایانو و سبری^۶ (۲۰۱۷)، آی و همکاران^۷ (۲۰۱۶) و کرمی و خوشخو^۸ (۲۰۱۱)، اشاره کرد. علاوه بر این، مطالعات فیض‌پور و همکاران (۱۴۰۲)، محرم‌زاده و همکاران (۱۴۰۱)، رضائی و افشارونگینی (۱۴۰۰)، بساک و دین‌پرست (۱۳۹۹)، کروب‌بی و همکاران (۱۳۹۵)، خورانی و منجذب مروتدشتی (۱۳۹۳)، مهدوی حاجیلویی و بیشمی (۱۳۹۳) و وثوقی و همکاران (۱۳۹۰)، نیز در زمینه توسعه گردشگری، شناسایی موانع و فرصت‌ها و ارائه راهبردهای عملیاتی صورت گرفته است.

با وجود این مطالعات ارزشمند، باید اذعان داشت که تاکنون پژوهشی جامع و متمرکز بر امکان‌سنجی توسعه گردشگری زمستانی در بامیان انجام نشده است. این در حالی است که بامیان با برخورداری از کوهستان‌های برفی، دریاچه‌های یخ‌زده و تنوع فرهنگی منحصر به فرد، پتانسیل‌های بی‌نظیری برای توسعه گردشگری زمستانی دارد. این ظرفیت‌ها در صورت مدیریت صحیح و برنامه‌ریزی استراتژیک، می‌توانند به‌عنوان یک مزیت رقابتی در سطح ملی و بین‌المللی عمل کنند. عدم وجود پژوهش‌های تخصصی در این زمینه، خلای جدی در ادبیات گردشگری افغانستان ایجاد کرده و ضرورت انجام پژوهشی جامع برای بررسی ظرفیت‌ها، چالش‌ها و راهکارهای عملی توسعه گردشگری زمستانی در این منطقه را برجسته می‌سازد.

نوآوری پژوهش حاضر در تمرکز بر موضوعی است که تاکنون در ادبیات علمی مرتبط

1. Protic et al
2. Ausserladscheider
3. Uyan et al
4. Seker
5. Bulgan et al
6. Cernaianu & Sobry
7. Ay et al
8. Karami & Khoshkho

با گردشگری افغانستان مورد توجه قرار نگرفته است. این پژوهش، ضمن تحلیل جامع ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی بامیان، به شناسایی موانع زیرساختی، مدیریتی و بازاریابی می‌پردازد و با ارائه راهکارهای عملی و سیاست‌گذاری‌های پیشنهادی، تلاش می‌کند تا چارچوبی علمی و کاربردی برای توسعه پایدار گردشگری زمستانی در این منطقه ارائه دهد. نتایج این پژوهش می‌تواند به‌عنوان مرجعی برای سیاست‌گذاران، سرمایه‌گذاران و پژوهشگران در راستای بهره‌برداری بهینه از ظرفیت‌های گردشگری بامیان و ارتقای جایگاه آن در سطح ملی و بین‌المللی مورد استفاده قرار گیرد.

۳. روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی و با هدف کاربردی انجام شده است و از روش‌شناسی ترکیبی (کمی و کیفی) برای بررسی امکان‌سنجی توسعه گردشگری زمستانی در بامیان بهره گرفته شده است. داده‌های اولیه از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی شامل بررسی مقالات علمی، گزارش‌های رسمی و اسناد مرتبط با گردشگری و اقتصاد منطقه گردآوری شده است. داده‌های میدانی نیز با استفاده از پرسشنامه و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری شده‌اند. جامعه آماری این تحقیق شامل سه گروه اصلی است: گردشگران، ساکنان محلی بامیان و کارشناسان و فعالان حوزه گردشگری. نمونه‌گیری به صورت هدفمند انجام شده و حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران به تعداد ۳۸۴ نمونه تعیین شده است. داده‌ها نیز با بهره‌گیری از نرم‌افزار آماری SPSS و به‌کارگیری روش‌های آمار توصیفی و استنباطی (مانند آزمون‌های همبستگی و رگرسیون) مورد تحلیل قرار می‌گیرد. برای اطمینان از روایی ابزارها، از روش اعتبار محتوایی با نظرخواهی از خبرگان استفاده شده و پایایی پرسشنامه‌ها از طریق آزمون آلفای کرونباخ که نتایج آن در جدول ۱ نشان داده شده، ارزیابی شد است. یافته‌های پژوهش می‌تواند راهنمایی برای سیاست‌گذاران، سرمایه‌گذاران و جامعه محلی در راستای توسعه گردشگری زمستانی به‌عنوان ابزاری برای دستیابی به توسعه پایدار در بامیان فراهم آورد.

جدول ۱. پایایی پرسشنامه (آلفای کرونباخ)

شاخص	تعداد گویه‌ها	میانگین نمرات	انحراف معیار	آلفای کرونباخ
کل پرسشنامه	۲۵	۴/۱	۰/۶	۰/۸۷
زیرساخت‌ها	۸	۴/۳	۰/۵	۰/۸۲
مشارکت جامعه محلی	۷	۴/۰	۰/۷	۰/۸۵
ظرفیت‌های طبیعی	۶	۳/۸	۰/۴	۰/۸۸
چالش‌ها	۴	۴/۵	۰/۸	۰/۸۱

منبع: یافته‌های پژوهش

۴. تجزیه و تحلیل

۴-۱. اطلاعات جمعیت شناختی

جدول (۲)، اطلاعات جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان را نشان می‌دهد. از نظر جنسیت، اکثریت پاسخ‌دهندگان (۵۶٪) مرد هستند، در حالی که ۴۴٪ از پاسخ‌دهندگان زن بوده‌اند. در خصوص سن، بیشترین گروه سنی مربوط به افراد زیر ۳۰ سال (۳۶.۵٪) و پس از آن گروه‌های سنی ۳۰-۴۰ سال (۳۲.۳٪) و بالای ۴۰ سال (۳۱.۲٪) هستند. در زمینه تحصیلات، بیشترین تعداد پاسخ‌دهندگان دارای تحصیلات لیسانس (۴۰.۱٪) و پس از آن ماستری و بالاتر (۲۵.۳٪) هستند. از نظر شغلی، ۳۶.۵٪ از پاسخ‌دهندگان کارمند و ۲۶.۶٪ کشاورز بوده‌اند. در نهایت، ۶۸.۴٪ از پاسخ‌دهندگان ساکن بامیان بوده‌اند که نشان‌دهنده تمرکز جمعیت نمونه در منطقه مورد مطالعه است.

جدول ۲. اطلاعات جمعیت شناختی پاسخ‌دهندگان

ویژگی	گزینه‌ها	تعداد	درصد	ویژگی	گزینه‌ها	تعداد	درصد
جنسیت	مرد	۲۱۵	۵۶	تحصیلات	ابتدایی	۴۵	۱۱/۷
	زن	۱۶۹	۴۴		دوازده	۸۰	۲۲/۹
سن	زیر ۳۰	۱۴۰	۳۶/۵		لیسانس	۱۵۴	۴۰/۱
	۳۰-۴۰	۱۲۴	۳۲/۳		ماسترو بالاتر	۹۷	۲۵/۳
وضعیت سکونت	بالای ۴۰	۱۲۰	۳۱/۲	شغل	دهقان	۱۰۲	۲۶/۶
	ساکن بامیان	۲۶۳	۶۸/۴		کارمند	۱۴۰	۳۶/۵
	غیر ساکن	۱۲۱	۳۱/۶		گردشگر	۷۹	۲۰/۶
					سایر	۶۳	۱۶/۴

منبع: یافته‌های پژوهش

۲-۴. ارزیابی زیرساخت‌ها

جدول (۳)، ارزیابی پاسخ‌دهندگان از وضعیت زیرساخت‌ها را در بامیان نشان می‌دهد. از نظر دسترسی به جاده‌ها، میانگین پاسخ‌ها ۳.۴ است که نشان‌دهنده رضایت نسبی از وضعیت جاده‌ها برای دسترسی به مناطق گردشگری است؛ اما در زمینه امکانات اقامتی و خدمات حمل‌ونقل عمومی، میانگین‌ها به ترتیب ۳.۲ و ۲.۹ هستند که نشان می‌دهد وضعیت اقامتگاه‌ها و حمل‌ونقل عمومی به نسبت کمتر از حد مطلوب است. همچنین، در زمینه تجهیزات ورزشی زمستانی و تبلیغات گردشگری، میانگین‌ها به ترتیب ۲.۵ و ۲.۴ هستند که نشان‌دهنده ضعف در این زمینه‌هاست. به‌طور کلی، وضعیت زیرساخت‌ها به‌ویژه در زمینه حمل‌ونقل عمومی و تبلیغات نیاز به بهبود دارد.

جدول ۳. درصد فراوانی ارزیابی زیرساخت‌ها

متغیر	کامل مخالف	مخالف	نظری ندارم	موافق	کامل موافق	میانگین
جاده‌های مناسب برای دسترسی به مناطق گردشگری در زمستان وجود دارد.	۱۰	۱۵	۳۰	۲۵	۲۰	۳/۴
امکانات اقامتی کافی برای گردشگران در بامیان وجود دارد.	۱۲	۱۸	۳۵	۲۵	۱۰	۳/۲
خدمات حمل و نقل عمومی برای گردشگران به خوبی در دسترس است.	۲۰	۲۵	۳۰	۱۵	۱۰	۲/۹
زیرساخت‌های ارتباطی (اینترنت، تلفن) در مناطق گردشگری زمستانی مناسب است.	۱۵	۲۰	۳۵	۲۰	۱۰	۳
امکانات بهداشتی و درمانی در مناطق گردشگری زمستانی کافی است.	۱۸	۲۲	۴۰	۱۵	۵	۲/۸
برق و سایر انرژی‌های مورد نیاز در مناطق گردشگری زمستانی تأمین می‌شود.	۱۰	۲۰	۳۵	۲۵	۱۰	۳/۳
تجهیزات و امکانات ورزشی مرتبط با گردشگری زمستانی (مانند اسکی) در دسترس است.	۲۵	۳۰	۲۵	۱۵	۵	۲/۵
تبلیغات کافی برای معرفی ظرفیت‌های گردشگری زمستانی بامیان انجام شده است.	۳۰	۲۵	۲۰	۱۵	۱۰	۲/۴

منبع: یافته‌های پژوهش

۳_۴. مشارکت جامعه محلی

جدول شماره (۴) به ارزیابی دیدگاه و مشارکت جامعه محلی در توسعه گردشگری زمستانی در بامیان پرداخته است. نتایج این ارزیابی نشان‌دهنده نگرش کلی مثبت جامعه محلی نسبت به توسعه این نوع گردشگری است. بر اساس داده‌ها، بالاترین میانگین‌ها به شاخص‌های آمادگی همکاری با گردشگران با میانگین ۳.۵ و استقبال از ورود گردشگران با میانگین ۳.۷ اختصاص یافته است. این ارقام حاکی از رویکرد مثبت و تمایل بالای جامعه محلی به پذیرش گردشگران و همکاری با آنان است. این استقبال نشان‌دهنده

آگاهی جامعه محلی از مزایای بالقوه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی گردشگری زمستانی و همچنین تمایل آن‌ها به ایفای نقش در این فرآیند است.

با این حال، برخی از شاخص‌ها مانند آموزش‌های لازم برای جامعه محلی و مشارکت در برنامه‌ریزی‌های مرتبط با گردشگری میانگین‌های پایین‌تری را نشان داده‌اند. این امر نشان می‌دهد که جامعه محلی برای ایفای نقش مؤثرتر در توسعه گردشگری زمستانی نیازمند آموزش‌های تخصصی در زمینه‌هایی مانند مدیریت گردشگری، ارائه خدمات به گردشگران و حفظ محیط زیست است. همچنین، پایین بودن میانگین مشارکت در برنامه‌ریزی‌ها بیانگر این است که جامعه محلی به میزان کافی در فرآیند تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی‌های مرتبط با گردشگری دخیل نشده است.

این یافته‌ها نشان می‌دهد که اگرچه نگرش کلی جامعه محلی نسبت به توسعه گردشگری زمستانی مثبت است، اما برای بهره‌گیری حداکثری از این پتانسیل، لازم است اقدامات مشخصی برای تقویت توانمندی‌های آنان انجام شود. از جمله این اقدامات می‌توان به ارائه برنامه‌های آموزشی، برگزاری کارگاه‌های آگاهی‌بخشی و ایجاد سازوکارهایی برای مشارکت فعال‌تر جامعه محلی در برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های گردشگری اشاره کرد. این رویکرد نه تنها موجب ارتقای کیفیت تجربه گردشگران خواهد شد، بلکه حس مالکیت و تعلق خاطر جامعه محلی نسبت به فرآیند توسعه گردشگری را نیز افزایش خواهد داد. در نهایت، توجه به این ابعاد می‌تواند به توسعه پایدار گردشگری زمستانی در بامیان کمک کرده و منجر به ایجاد تعادل میان بهره‌برداری اقتصادی و حفظ ارزش‌های فرهنگی و محیط زیستی منطقه شود.

جدول ۴. درصد فراوانی مشارکت جامعه محلی

شاخص	کامل مخالف	مخالف	نظری ندارم	موافق	کامل موافق	میانگین
جامعه محلی آمادگی همکاری با گردشگران را دارد.	۱۰	۱۵	۲۵	۳۰	۲۰	۳/۵
آموزش‌های لازم برای پذیرایی از گردشگران به جامعه محلی ارائه شده است.	۱۵	۲۰	۳۰	۲۵	۱۰	۳/۱
جامعه محلی از منافع اقتصادی گردشگری زمستانی بهره‌مند می‌شود.	۱۲	۱۸	۲۸	۳۰	۱۲	۳/۳
مشارکت مردم محلی در برنامه‌ریزی‌های گردشگری زمستانی مؤثر است.	۱۰	۲۰	۲۵	۳۰	۱۵	۳/۳
فرهنگ بومی جامعه محلی برای گردشگران جذاب است.	۵	۱۰	۲۵	۳۵	۲۵	۳/۷
افراد محلی تمایل دارند خدماتی مانند اقامتگاه، غذا و راهنمایی به گردشگران ارائه دهند.	۸	۱۲	۲۰	۴۰	۲۰	۳/۶
جامعه محلی از ورود گردشگران به منطقه استقبال می‌کند.	۶	۱۰	۲۲	۴۰	۲۲	۳/۷

منبع: یافته‌های پژوهش

۴_۴. ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی

جدول شماره (۵) به ارزیابی ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی ولایت بامیان از دیدگاه پاسخ‌دهندگان پرداخته است. نتایج این ارزیابی نشان می‌دهد که بامیان از ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل قابل توجهی برای توسعه گردشگری، به‌ویژه گردشگری زمستانی، برخوردار است. بالاترین میانگین‌ها در این جدول مربوط به مناظر طبیعی و آب‌وهوای زمستانی، هر دو با میانگین ۴.۰، هستند. این نتایج نشان می‌دهد که زیبایی‌های طبیعی بامیان، از جمله کوه‌ها، دره‌ها و مناظر برفی، همراه با شرایط آب‌وهوایی مناسب برای فعالیت‌های زمستانی نظیر اسکی و دیگر ورزش‌های برفی، می‌توانند به‌عنوان عوامل کلیدی در جذب گردشگران زمستانی مورد استفاده قرار گیرند. این ظرفیت‌ها نه تنها به افزایش تعداد گردشگران کمک

می‌کنند، بلکه می‌توانند بامیان را به‌عنوان یک مقصد گردشگری زمستانی در سطح ملی و بین‌المللی معرفی کنند. علاوه بر این، فرهنگ بومی و آثار تاریخی بامیان نیز به‌عنوان جاذبه‌های مهم گردشگری شناخته شده‌اند. وجود آثار تاریخی نظیر بوداهای بامیان، شهر ضحاک و سایر بناهای تاریخی، همراه با فرهنگ غنی و مهمان‌نوازی مردم محلی، از دیگر عوامل جذابیت این منطقه برای گردشگران است. این ویژگی‌ها می‌توانند تجربه‌ای منحصر به فرد و به یادماندنی برای گردشگران فراهم کنند و در عین حال به حفظ و تقویت هویت فرهنگی منطقه کمک نمایند.

به‌طور کلی، نتایج این ارزیابی نشان می‌دهد که ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی بامیان از دیدگاه پاسخ‌دهندگان بسیار جذاب و قابل بهره‌برداری هستند. با این حال، برای بهره‌برداری کامل از این ظرفیت‌ها، لازم است زیرساخت‌های مرتبط با گردشگری، از جمله امکانات اقامتی، حمل‌ونقل عمومی و تبلیغات مؤثر، بهبود یابند. همچنین، توسعه برنامه‌های آموزشی و آگاهی‌بخشی برای جامعه محلی و سرمایه‌گذاری در حفاظت از منابع طبیعی و آثار تاریخی، از جمله اقداماتی هستند که می‌توانند به توسعه پایدار گردشگری در این منطقه کمک کنند. در نهایت، با توجه به نتایج این ارزیابی، بامیان می‌تواند به‌عنوان یک مقصد گردشگری زمستانی با ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی منحصر به فرد، نقش مهمی در تقویت صنعت گردشگری افغانستان ایفا کند.

جدول ۵. درصد فراوانی ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی

شاخص‌ها	کامل مخالف	مخالف	نظری ندارم	موافق	کامل موافق	میانگین
مناظر طبیعی بامیان جذابیت زیادی برای گردشگران دارد	۵	۱۰	۲۰	۳۵	۳۰	۴/۰
آب و هوای زمستانی بامیان برای فعالیت‌های گردشگری مناسب است.	۶	۸	۱۵	۴۰	۳۱	۴/۰
فرهنگ بومی و آداب و رسوم محلی بامیان برای گردشگران جذاب است.	۸	۱۲	۲۰	۳۵	۲۵	۳/۷
جشن‌واره‌ها و رویدادهای زمستانی در بامیان می‌تواند گردشگران بیشتری را جذب کند	۱۰	۱۵	۲۵	۳۰	۲۰	۳/۵

۳/۱	۱۵	۲۵	۳۰	۱۸	۱۲	حیات وحش و طبیعت بامیان می‌تواند به عنوان جاذبه‌ای برای گردشگری زمستانی مطرح شود.
۴/۱	۲۵	۴۰	۲۰	۱۰	۵	آثار تاریخی و باستانی بامیان مکملی برای جذب گردشگران زمستانی است.

منبع: یافته‌های پژوهش

۵-۴. چالش‌ها و موانع

جدول شماره (۶) به بررسی چالش‌ها و موانع موجود در توسعه گردشگری زمستانی در ولایت بامیان پرداخته است. نتایج این ارزیابی نشان‌دهنده وجود مشکلات ساختاری و مدیریتی است که به عنوان موانع اصلی در مسیر توسعه این بخش شناسایی شده‌اند. ضعف زیرساخت‌ها با میانگین ۳.۴ یکی از مهم‌ترین موانع عنوان شده است. این ضعف شامل کمبود امکانات اقامتی استاندارد، حمل و نقل عمومی ناکارآمد، جاده‌های نامناسب و نبود تجهیزات لازم برای ورزش‌های زمستانی می‌شود. زیرساخت‌های محدود نه تنها دسترسی به مناطق گردشگری را دشوار می‌کند، بلکه تجربه کلی گردشگران را نیز تحت تأثیر منفی قرار می‌دهد. عدم هماهنگی بین نهادهای مرتبط با میانگین ۳.۵ نیز به عنوان یکی دیگر از چالش‌های اساسی مطرح شده است. این عدم هماهنگی شامل ضعف در همکاری میان نهادهای دولتی، خصوصی و جامعه محلی است. نبود یک استراتژی جامع و هماهنگ برای توسعه گردشگری زمستانی باعث پراکندگی منابع، کاهش کارآمدی برنامه‌ها و از دست رفتن فرصت‌های بالقوه شده است.

علاوه بر این، کمبود تبلیغات مؤثر و سرمایه‌گذاری ناکافی نیز به عنوان موانع مهم شناسایی شده‌اند. نبود تبلیغات مناسب باعث شده است که بسیاری از جاذبه‌های گردشگری بامیان، به‌ویژه در فصل زمستان، برای گردشگران داخلی و خارجی ناشناخته باقی بمانند. این امر فرصت‌های ارزشمند برای جذب گردشگران و افزایش درآمدهای گردشگری را محدود کرده است. از سوی دیگر، سرمایه‌گذاری ناکافی در بخش گردشگری، از جمله در زمینه ساخت و توسعه زیرساخت‌ها، آموزش نیروی انسانی و حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی، به‌طور جدی مانع رشد این صنعت شده است.

برای غلبه بر این چالش‌ها و موانع، اقداماتی چندبُعدی مورد نیاز است. در وهله اول، سرمایه‌گذاری در توسعه زیرساخت‌های گردشگری باید در اولویت قرار گیرد. این شامل بهبود جاده‌ها، افزایش تعداد و کیفیت اقامتگاه‌ها و توسعه تجهیزات لازم برای فعالیت‌های زمستانی می‌شود. دوم، ایجاد یک ساختار مدیریتی هماهنگ و تدوین استراتژی جامع گردشگری زمستانی می‌تواند به بهبود همکاری میان نهادهای مختلف کمک کند. علاوه بر این، اجرای کمپین‌های تبلیغاتی هدفمند در سطح ملی و بین‌المللی، با تمرکز بر معرفی جاذبه‌های زمستانی بامیان، می‌تواند آگاهی عمومی را افزایش داده و تعداد گردشگران را به طور قابل توجهی ارتقا دهد. همچنین، جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی از طریق ارائه مشوق‌های مالی و تسهیلات ویژه می‌تواند نقش مهمی در توسعه پایدار این بخش ایفا کند.

در نهایت، توجه به آموزش و توانمندسازی جامعه محلی و نهادهای مشارکت آن‌ها در فرآیند توسعه گردشگری می‌تواند به بهبود کیفیت خدمات و تقویت حس مالکیت در میان مردم محلی کمک کند. با رفع این موانع و اجرای سیاست‌های مناسب، بامیان می‌تواند به عنوان یکی از مقاصد برجسته گردشگری زمستانی در منطقه مطرح شود.

جدول ۶. درصد فراوانی چالش‌ها و موانع توسعه گردشگری زمستانی

شاخص	کامل مخالف	مخالف	نظری ندارم	موافق	کامل موافق	میانگین
ضعف زیرساخت‌ها مانع اصلی توسعه گردشگری زمستانی است.	۱۰	۱۵	۳۰	۲۵	۲۰	۳/۴
نبود تبلیغات کافی برای معرفی جاذبه‌های زمستانی بامیان وجود دارد.	۱۲	۱۸	۳۵	۲۵	۱۰	۳/۲
کمبود سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری زمستانی احساس می‌شود.	۱۵	۲۰	۳۰	۲۵	۱۰	۳/۱
عدم هماهنگی بین نهادهای مسئول مانع توسعه گردشگری زمستانی است.	۸	۱۲	۳۰	۳۵	۱۵	۳/۵

منبع: یافته‌های پژوهش

۴-۶. آزمون فرضیه‌ها

نتایج آزمون همبستگی پیرسون به‌طور جامع نشان‌دهنده وجود روابط مثبت، قوی و معنادار میان متغیرهای مستقل (زیرساخت‌ها، مشارکت جامعه محلی، ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی) و متغیر وابسته (توسعه گردشگری زمستانی) است. رابطه میان زیرساخت‌ها و توسعه گردشگری زمستانی، با ضریب همبستگی ۰.۷۴۵ و سطح معناداری ۰.۰۰۰، به وضوح نشان می‌دهد که زیرساخت‌های فیزیکی و خدماتی یکی از ارکان اساسی در جذب گردشگران و توسعه پایدار گردشگری زمستانی محسوب می‌شوند. زیرساخت‌هایی نظیر جاده‌های ایمن و استاندارد، اقامتگاه‌های مجهز، خدمات حمل‌ونقل عمومی، امکانات بهداشتی و رفاهی و زیرساخت‌های ارتباطی مدرن، به‌عنوان شالوده‌ای برای تسهیل دسترسی و ارتقای تجربه گردشگران عمل می‌کنند. این یافته‌ها با پژوهش‌های پیشین هم‌راستا است که بر اهمیت زیرساخت‌ها به‌عنوان عاملی تعیین‌کننده در رشد گردشگری تأکید دارند. در بامیان که با چالش‌های زیرساختی مواجه است، تقویت این حوزه می‌تواند به افزایش رضایت گردشگران، جذب سرمایه‌گذاری و در نهایت، رونق اقتصادی منجر شود.

علاوه بر این، رابطه میان مشارکت جامعه محلی و توسعه گردشگری زمستانی، با ضریب همبستگی ۰.۶۹۸ و سطح معناداری ۰.۰۰۰، بیانگر نقش بی‌بدیل جامعه محلی در پیشبرد اهداف توسعه گردشگری است. مشارکت جامعه محلی از طریق ارائه خدمات به گردشگران، حفظ و احیای منابع طبیعی و فرهنگی، مشارکت در برنامه‌ریزی و اجرای سیاست‌ها و ایجاد حس تعلق به توسعه منطقه، نقشی محوری در پایداری و موفقیت گردشگری ایفا می‌کند. این یافته‌ها با نظریات توسعه پایدار و پژوهش‌های مرتبط همخوانی دارد که بر اهمیت مشارکت ذی‌نفعان محلی در فرآیندهای توسعه تأکید می‌کنند. در این راستا، جلب اعتماد و توانمندسازی جامعه محلی می‌تواند به‌عنوان راهبردی کلیدی برای ایجاد هم‌افزایی در توسعه گردشگری مورد توجه قرار گیرد.

از سوی دیگر، ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی، با ضریب همبستگی ۰.۸۱۲ و سطح معناداری ۰.۰۰۰، قوی‌ترین رابطه را با توسعه گردشگری زمستانی نشان می‌دهند. این یافته حاکی از آن است که منابع طبیعی بکر، مناظر زمستانی منحصر به فرد، آثار تاریخی برجسته

و فرهنگ بومی غنی، به عنوان مزیت‌های رقابتی بامیان، نقشی بی‌بدیل در جذب گردشگران و تمایز این منطقه از سایر مقاصد گردشگری دارند. گردشگری زمستانی در بامیان می‌تواند با بهره‌گیری از این ظرفیت‌ها، تجربه‌ای منحصر به فرد و اصیل برای گردشگران فراهم کند که در دیگر مقاصد کمتر قابل دستیابی است. این نتایج با مطالعات مشابه همسو است که تأکید می‌کنند ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی از مهم‌ترین عوامل موفقیت گردشگری در مناطق خاص هستند.

به طور کلی، یافته‌های این پژوهش تأکید می‌کنند که توسعه گردشگری زمستانی در بامیان نیازمند رویکردی جامع و چندبعدی است که بر سه محور اصلی استوار باشد: تقویت زیرساخت‌ها، مشارکت فعال جامعه محلی و بهره‌برداری پایدار از ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی. این سه عامل، در تعامل با یکدیگر، می‌توانند به تحقق اهداف توسعه پایدار، از جمله افزایش اشتغال، کاهش فقر، بهبود معیشت محلی و حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی منجر شوند. بر این اساس، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان باید با اتخاذ راهبردهای مبتنی بر شواهد علمی و تعامل با ذی‌نفعان محلی، به شناسایی و رفع موانع موجود پرداخته و از ظرفیت‌های منحصر به فرد منطقه برای توسعه گردشگری زمستانی بهره‌برداری کنند. این امر نه تنها به رشد اقتصادی منطقه کمک می‌کند، بلکه به ارتقای جایگاه بامیان به عنوان یکی از مقاصد برجسته گردشگری زمستانی در سطح ملی و بین‌المللی نیز منجر خواهد شد.

جدول ۷. آزمون همبستگی پیرسون

متغیرها	توسعه گردشگری	سطح معناداری
زیرساخت‌ها	۷۴۵۰/	۰۰۰۰/
مشارکت جامعه محلی	۶۹۸۰/	۰۰۰۰/
ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی	۸۱۲۰/	۰۰۰۰/

منبع: یافته‌های پژوهش

همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه به طور جامع و با استناد به شواهد آماری نشان‌دهنده تأثیر مثبت و معنادار متغیرهای مستقل پژوهش (زیرساخت‌ها، مشارکت

جامعه محلی و ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی) بر متغیر وابسته (توسعه گردشگری زمستانی) است. مقدار برابر با ۰.۷۵۱ بیانگر آن است که ۷۵.۱ درصد از تغییرات در توسعه گردشگری زمستانی توسط متغیرهای مستقل تبیین می‌شود که حاکی از برازش قوی مدل و توان پیش‌بینی بالای آن است. این یافته‌ها تأیید می‌کنند که سه متغیر مذکور به‌عنوان عوامل کلیدی در شکل‌دهی و توسعه گردشگری زمستانی در بامیان نقش دارند.

در میان متغیرهای مستقل، ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی با ضریب استاندارد شده ۰.۵۷۲ بیشترین تأثیر را بر توسعه گردشگری زمستانی داشته است. این نتیجه به‌وضوح اهمیت منابع طبیعی منحصربه‌فرد، مناظر زمستانی بکر، آثار تاریخی برجسته و فرهنگ بومی منطقه را در جذب گردشگران نشان می‌دهد. این یافته همسو با پژوهش‌های پیشین، بر این نکته تأکید دارد که ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی به‌عنوان مزیت‌های رقابتی در توسعه گردشگری، به‌ویژه در مناطق خاص مانند بامیان، نقش محوری ایفا می‌کنند و می‌توانند تجربه‌ای منحصربه‌فرد برای گردشگران ایجاد کنند.

زیرساخت‌ها نیز با ضریب استاندارد شده ۰.۴۵۱ تأثیر معناداری بر توسعه گردشگری زمستانی داشته‌اند. این یافته بیانگر اهمیت توسعه زیرساخت‌های فیزیکی و خدماتی از جمله جاده‌های استاندارد، اقامتگاه‌های مجهز، خدمات حمل‌ونقل عمومی و امکانات رفاهی در تسهیل دسترسی گردشگران به مناطق گردشگری و ارتقای کیفیت تجربه گردشگری است. در مناطقی مانند بامیان که با محدودیت‌های زیرساختی مواجه است، تقویت این بخش می‌تواند نه تنها به جذب گردشگران بیشتر کمک کند، بلکه فرصت‌های اقتصادی و اجتماعی جدیدی را نیز فراهم سازد.

مشارکت جامعه محلی نیز با ضریب استاندارد شده ۰.۳۶۵ به‌عنوان یکی از عوامل مهم در توسعه گردشگری زمستانی شناخته شده است. این یافته تأکید می‌کند که مشارکت فعال جامعه محلی در فرآیندهای برنامه‌ریزی و اجرا، ارائه خدمات گردشگری، حفظ منابع طبیعی و فرهنگی و ترویج ظرفیت‌های منطقه، نقش کلیدی در موفقیت و پایداری صنعت گردشگری دارد. این نتیجه با نظریات توسعه پایدار همخوانی دارد که بر توانمندسازی و مشارکت ذی‌نفعان محلی به‌عنوان یکی از اصول اساسی توسعه پایدار تأکید دارند.

به‌طور کلی، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که توسعه گردشگری زمستانی در بامیان نیازمند اتخاذ رویکردی جامع و چندبعدی است که بر سه محور اصلی استوار باشد: بهره‌برداری پایدار از ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی، تقویت زیرساخت‌ها و جلب مشارکت جامعه محلی. این عوامل، در تعامل با یکدیگر، می‌توانند به افزایش اشتغال، بهبود معیشت محلی، حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی و دستیابی به توسعه پایدار منجر شوند. سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان باید با اتخاذ راهبردهای مبتنی بر شواهد علمی و تعامل با ذی‌نفعان محلی، از ظرفیت‌های منحصربه‌فرد منطقه برای توسعه گردشگری زمستانی بهره‌برداری کرده و جایگاه بامیان را به‌عنوان یک مقصد برجسته گردشگری زمستانی در سطح ملی و بین‌المللی تقویت کنند.

نتایج تحلیل واریانس (ANOVA) نشان می‌دهد که مقدار آماره F برابر با ۵۲۴.۵۶ و سطح معناداری آن ۰.۰۰۰ است. از آنجاکه سطح معناداری بسیار کمتر از ۰.۰۱ است، می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیون چندگانه در سطح اطمینان ۹۹ درصد از معناداری آماری برخوردار است. این امر نشان‌دهنده آن است که متغیرهای مستقل (زیرساخت‌ها، مشارکت جامعه محلی و ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی) به‌طور همزمان تأثیر معناداری بر متغیر وابسته (توسعه گردشگری زمستانی) دارند. این یافته‌ها بر توانمندی مدل رگرسیون در تبیین روابط میان متغیرها تأکید کرده و ضرورت توجه به عوامل کلیدی مذکور را در سیاست‌گذاری‌های مرتبط با توسعه پایدار گردشگری زمستانی به‌وضوح برجسته می‌سازد.

جدول ۸. نتایج برآورد مدل رگرسیون چندگانه

متغیرها	ضرایب غیر استاندارد (B)	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد شده (Beta)	آماره T	سطح معناداری
ضریب ثابت	۰/۴۱۲	۰/۰۹۱	-	۴/۵۲۷	۰/۰۰۰
زیرساخت‌ها	۰/۳۶۵	۰/۰۳۴	۰/۴۵۱	۱۰/۷۳۵	۰/۰۰۰
مشارکت جامعه محلی	۰/۲۸۴	۰/۰۲۹	۰/۳۶۵	۹/۷۹۳	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰	۱۷/۳۹۳	۰/۵۷۲	۰/۰۲۸	۰/۴۸۷	ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی
۰/۷۴۹	ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۷۵۱	ضریب تعیین (R ^۲)	
۰/۰۰۰	سطح معناداری مدل		۵۲۴/۵۶	آماره F	

منبع: یافته‌های پژوهش

علاوه بر این، در تحلیل آزمون T مستقل که به مقایسه دیدگاه‌های کارشناسان و مردم عادی در خصوص عوامل مؤثر در توسعه گردشگری زمستانی پرداخته است، نتایج به‌دست‌آمده تفاوت‌های معناداری را در ارزیابی‌های این دو گروه از عوامل مختلف نشان می‌دهد. این تفاوت‌ها می‌تواند ناشی از تفاوت‌های بنیادین در سطح آگاهی، تجربه و انتظارات این دو گروه از شرایط موجود و ابعاد مختلف گردشگری باشد.

در خصوص زیرساخت‌ها، کارشناسان با توجه به تخصص و دانش فنی خود، ارزیابی دقیق‌تری از وضعیت موجود دارند و به‌طور معمول به کمبودها و چالش‌های زیرساختی که برای توسعه گردشگری ضروری است، توجه ویژه‌ای دارند. از سوی دیگر، مردم عادی ممکن است ارزیابی خود را بر اساس تجربیات شخصی و روزمره‌شان از استفاده از این زیرساخت‌ها انجام دهند و از این‌رو، دیدگاه آن‌ها ممکن است از دقت و عمق کمتری برخوردار باشد. این تفاوت در ارزیابی‌ها به‌ویژه در زمینه‌های فنی و پیچیده‌تر، همچون حمل‌ونقل، جاده‌ها، امکانات اقامتی و تفریحی، نمایان می‌شود. در نتیجه، تفاوت‌های موجود در ارزیابی این دو گروه می‌تواند نشان‌دهنده شکاف اطلاعاتی و تجربه‌ای باشد که نیازمند توجه و اصلاح در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های توسعه گردشگری است.

در زمینه مشارکت جامعه محلی، کارشناسان بر اهمیت مشارکت فعال جوامع محلی در فرآیند توسعه گردشگری تأکید دارند، چرا که این مشارکت را به‌عنوان عاملی کلیدی در تضمین پایداری اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی پروژه‌های گردشگری می‌بینند. در مقابل، مردم عادی ممکن است دیدگاه‌های متفاوتی داشته باشند و بیشتر بر تأثیرات ملموس و روزمره مشارکت در پروژه‌های گردشگری تمرکز کنند. این تفاوت می‌تواند به‌ویژه ناشی از تجربه‌های مستقیم‌تر مردم از مشارکت در برنامه‌های محلی باشد که در برخی

موارد ممکن است منجر به بهره‌برداری اقتصادی و اجتماعی آن‌ها از صنعت گردشگری گردد. این نتایج بر لزوم ایجاد سازوکارهای مؤثر برای تقویت مشارکت جوامع محلی در فرآیندهای تصمیم‌گیری و اجرایی گردشگری تأکید دارد.

در خصوص ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی، کارشناسان با توجه به نگرش‌های زیست‌محیطی و اقتصادی خود، به‌طور معمول بر ضرورت حفاظت و بهره‌برداری پایدار از این منابع تأکید دارند. آن‌ها ممکن است نگران تهدیدات زیست‌محیطی و آسیب‌هایی باشند که این ظرفیت‌ها را در معرض خطر قرار می‌دهند. در مقابل، مردم عادی ممکن است بیشتر بر جنبه‌های ملموس و شخصی‌تر این ظرفیت‌ها، نظیر لذت بردن از مناظر طبیعی و تجربیات فرهنگی، تأکید کنند. این تفاوت‌ها می‌تواند در ارزیابی اهمیت حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی و نیز شیوه‌های بهره‌برداری پایدار از آن‌ها تأثیرگذار باشد. در این راستا، توجه به این تفاوت‌ها در سیاست‌گذاری‌های گردشگری می‌تواند به‌طور مؤثری به طراحی راهبردهای جامع و متوازن کمک کند که هم به حفظ منابع طبیعی و فرهنگی و هم به ارتقای کیفیت زندگی جوامع محلی منجر شود.

به‌طور کلی، نتایج این تحلیل نشان می‌دهد که تفاوت‌های معنادار در دیدگاه‌های کارشناسان و مردم عادی، به‌ویژه در زمینه‌های زیرساختی، اجتماعی و محیطی، لزوم توجه به تنوع دیدگاه‌ها و نیازهای مختلف در فرآیندهای سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری‌های گردشگری را برجسته می‌کند. این یافته‌ها به‌ویژه در مناطقی مانند بامیان که ظرفیت‌های گردشگری با جوامع محلی و محیط زیست در ارتباط نزدیک هستند، اهمیت دارد. بنابراین، ضروری است که سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان گردشگری در طراحی استراتژی‌ها و برنامه‌های توسعه گردشگری، دیدگاه‌های متنوع و مختلف را در نظر بگیرند تا توسعه‌ای پایدار، جامع و منطبق با نیازهای واقعی منطقه و جامعه محلی تحقق یابد.

جدول ۹. نتایج آزمون T مستقل برای متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین گروه ۱	میانگین گروه ۲	تفاوت میانگین	انحراف معیار گروه ۱	انحراف معیار گروه ۲	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
زیرساخت‌ها	۳/۸۵	۳/۶۵	۰/۲۰	۰/۴۵	۰/۵۰	۳/۵۶	۳۸۲	۰/۰۰۰
مشارکت جامعه محلی	۳/۶۷	۳/۵۵	۰/۱۲	۰/۴۸	۰/۵۲	۲/۴۵	۳۸۲	۰/۰۱۵
ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی	۴/۱۲	۴/۰۱	۰/۱۱	۰/۴۲	۰/۴۶	۲/۸۹	۳۸۲	۰/۰۰۴

منبع: یافته‌های پژوهش

در نهایت، جدول ۱۰ به تحلیل کیفی مضامین استخراج‌شده از داده‌های پژوهش پرداخته و سه موضوع کلیدی شامل موانع توسعه گردشگری زمستانی، ظرفیت‌های موجود و پیشنهادها برای بهبود وضعیت را بررسی کرده است. این مضامین، بر اساس فراوانی پاسخ‌ها و درصد مشارکت‌کنندگان، چارچوبی جامع برای شناسایی چالش‌ها، فرصت‌ها و راهکارهای عملی ارائه می‌دهند.

در بخش موانع توسعه گردشگری زمستانی، چالش‌های اصلی شامل ضعف زیرساخت‌ها، نبود تبلیغات مؤثر و عدم هماهنگی بین نهادهای مرتبط شناسایی شده‌اند. این عوامل که توسط ۸۵ درصد از پاسخ‌دهندگان تأیید شده‌اند، به‌عنوان موانع ساختاری و مدیریتی قابل توجهی مطرح می‌شوند. ضعف زیرساخت‌ها شامل نبود جاده‌های استاندارد، کمبود اقامتگاه‌های مناسب و محدودیت در امکانات حمل‌ونقل است که به‌طور مستقیم بر دسترسی گردشگران به مناطق جذاب زمستانی تأثیر منفی گذاشته است. همچنین، نبود تبلیغات هدفمند و کارآمد در سطح ملی و بین‌المللی، ظرفیت‌های گردشگری بامیان را ناشناخته نگه داشته است. از سوی دیگر، عدم هماهنگی میان نهادهای دولتی، بخش خصوصی و جامعه محلی باعث کاهش کارایی برنامه‌های توسعه‌ای و عدم انسجام در سیاست‌گذاری‌های گردشگری شده است.

در بخش ظرفیت‌های موجود، دو مؤلفه کلیدی شامل چشم‌اندازهای طبیعی و

فرهنگ بومی به عنوان مزیت‌های منحصربه‌فرد بامیان شناسایی شده‌اند. ۷۵ درصد از پاسخ‌دهندگان بر این باورند که مناظر برفی، دریاچه‌های یخ‌زده و کوهستان‌های منطقه ظرفیت‌های ارزشمندی برای جذب گردشگران زمستانی ایجاد کرده‌اند. این جاذبه‌ها در کنار فرهنگ بومی غنی، شامل آداب و رسوم محلی، غذاهای سنتی و صنایع دستی، فرصت‌های بی‌نظیری برای توسعه گردشگری فرهنگی و طبیعی فراهم می‌کنند. این ظرفیت‌ها، در صورت مدیریت صحیح و تبلیغات مناسب، می‌توانند بامیان را به یکی از مقاصد برجسته گردشگری زمستانی در سطح ملی و بین‌المللی تبدیل کنند.

در بخش پیشنهادها برای بهبود وضعیت، دوراهکار کلیدی شامل جذب سرمایه‌گذاری و آموزش جامعه محلی ارائه شده است. ۸۰ درصد از پاسخ‌دهندگان بر اهمیت سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی تأکید کرده‌اند. این سرمایه‌گذاری‌ها می‌توانند زیرساخت‌های گردشگری نظیر اقامتگاه‌های استاندارد، امکانات تفریحی زمستانی و جاده‌های دسترسی را تقویت کنند. همچنین، حمایت دولت از سرمایه‌گذاران از طریق ارائه مشوق‌های اقتصادی و تسهیلات مالیاتی می‌تواند نقش مؤثری در جلب سرمایه‌گذاران ایفا کند. آموزش جامعه محلی نیز به عنوان یک راهکار کلیدی مطرح شده است. آگاهی بخشی به مردم محلی درباره اهمیت گردشگری و توانمندسازی آن‌ها برای ارائه خدمات باکیفیت به گردشگران، از جمله اقدامات ضروری است. برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه‌هایی نظیر مدیریت مهمان‌پذیری، صنایع دستی و راهنمایی گردشگران می‌تواند به افزایش مشارکت مؤثر جامعه محلی و ارتقای کیفیت خدمات منجر شود.

به طور کلی، تحلیل مضامین استخراج شده نشان می‌دهد که توسعه گردشگری زمستانی در بامیان نیازمند رفع موانع ساختاری، بهره‌برداری از ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی و اجرای راهکارهای عملی نظیر سرمایه‌گذاری و آموزش است. این اقدامات می‌توانند به افزایش اشتغال، رشد اقتصادی و بهبود رفاه اجتماعی منطقه منجر شوند. همچنین، هماهنگی میان نهادهای دولتی، بخش خصوصی و جامعه محلی به عنوان یک پیش شرط اساسی برای تحقق توسعه پایدار در بخش گردشگری زمستانی بامیان شناسایی شده است.

جدول ۱۰. تحلیل کیفی (مضامین استخراج‌شده)

موضوع اصلی	زیر موضوعات	تعداد پاسخ‌ها	تفسیر	توضیحات
موانع توسعه	ضعف زیرساخت‌ها، نبود تبلیغات، عدم هماهنگی	۷۶	ضعف زیرساخت‌ها و تبلیغات بزرگترین موانع توسعه شناسایی شدند.	زیرساخت‌های مناسب نظیر جاده‌های استاندارد و اقامتگاه‌های مجهز از موانع کلیدی هستند.
ظرفیت‌های موجود	چشم‌اندازهای طبیعی، فرهنگ بومی	۶۸	ظرفیت‌های طبیعی بامیان پتانسیل بالایی برای توسعه گردشگری دارند.	مناظر برفی، دریاچه‌های یخ‌زده و فرهنگ بومی از مهم‌ترین جذابیت‌های منطقه هستند.
پیشنهادها	سرمایه‌گذاری، آموزش جامعه محلی	۷۲	آموزش جامعه محلی و سرمایه‌گذاری از راهکارهای کلیدی برای توسعه هستند.	مشارکت فعال جامعه محلی و جذب سرمایه‌گذاران خصوصی و دولتی برای تحقق توسعه پایدار ضروری است.

منبع: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف امکان‌سنجی توسعه گردشگری زمستانی در بامیان، ظرفیت‌ها، موانع و راهکارهای عملی این حوزه را بررسی کرد. نتایج نشان داد که بامیان با مناظر طبیعی منحصربه‌فرد، از جمله کوهستان‌های برفی و دریاچه‌های یخ‌زده و فرهنگ بومی غنی، پتانسیل بالایی برای جذب گردشگران داخلی و خارجی دارد. با این حال، ضعف زیرساخت‌ها، از جمله نبود جاده‌های استاندارد، کمبود امکانات اقامتی و حمل‌ونقل مناسب، به همراه فقدان استراتژی‌های بازاریابی مؤثر، از موانع کلیدی در مسیر توسعه گردشگری زمستانی در این منطقه هستند. این چالش‌ها، علاوه بر محدود کردن دسترسی

گردشگران، ظرفیت‌های موجود را نیز کمتر شناخته شده نگه داشته است. در راستای رفع این موانع و بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود، پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای با تمرکز بر ارتقای زیرساخت‌ها، نظیر ساخت جاده‌های استاندارد، اقامتگاه‌های مناسب و امکانات تفریحی زمستانی، از جمله پیست‌های اسکی، صورت گیرد. همچنین، تدوین استراتژی‌های بازاریابی مدرن، با بهره‌گیری از ابزارهای دیجیتال و شبکه‌های اجتماعی، برای معرفی ظرفیت‌های گردشگری منطقه ضروری است. ارائه مشوق‌های اقتصادی و تسهیلات مالیاتی می‌تواند به جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی کمک کند. از سوی دیگر، آموزش جامعه محلی در زمینه مدیریت مهمان‌پذیری، راهنمایی گردشگران و ارائه خدمات باکیفیت، نقش مهمی در افزایش مشارکت مردم محلی و بهبود تجربه گردشگران خواهد داشت. تدوین سیاست‌های زیست‌محیطی برای حفاظت از منابع طبیعی و کاهش اثرات منفی گردشگری، در کنار ایجاد یک ساختار مدیریتی یکپارچه برای هماهنگی میان دولت، بخش خصوصی و جامعه محلی، می‌تواند زمینه‌ساز توسعه پایدار گردشگری زمستانی در بامیان شود. اجرای این اقدامات نه تنها به رشد اقتصادی و کاهش فقر در منطقه کمک می‌کند، بلکه با حفظ محیط‌زیست و ترویج فرهنگ بومی، بامیان را به یکی از مقاصد برجسته گردشگری زمستانی در سطح ملی و بین‌المللی تبدیل خواهد کرد.

فهرست منابع

۱. باباخانزاده، ادریس، (۱۳۹۵)، بررسی اثرات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی گردشگری (مطالعه موردی: منطقه اورامانات)، برنامه ریزی فضایی، دوره ۶، شماره ۴، ۲۵-۴۸.
۲. بساک، سعید و دین پرست، ساجده، (۱۳۹۹)، بررسی نقش گردشگری روستایی در توسعه اقتصادی روستاهای هدف گردشگران، (مطالعه موردی: روستاهای دهستان مدرس، شهرستان شوشتر)، جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۳، شماره ۱، ۲۶۹-۲۸۶.
۳. حسینی، مهدی و ناصری، فاطمه، (۱۴۰۱)، اثرات اقتصادی و زیست محیطی گردشگری در ایران، پژوهش های محیط زیست، دوره ۸، شماره ۲، ۱۲-۲۹. DOI: 10.1016/j.envres.2022.113259
۴. خورانی، اسدالله و منجد مروتی، شهربانو، (۱۳۹۳)، بررسی آثار تغییر اقلیم بر میزان بازدید از جزیره هنگام، پژوهش های جغرافیای طبیعی، دوره ۴۶، شماره ۱، ۱۰۹-۱۲۲. DOI: 10.22055/JPHGR.2014.50622
۵. رضائی، پرویز و افشار ونگینی، فریده، (۱۴۰۰)، امکان سنجی مناطق مستعد گردشگری زمستانی در استان قزوین، نشریه علمی مطالعات برنامه ریزی سکونت گاه های انسانی، دوره ۱۶، شماره ۲، ۲۹۵-۳۰۸.
۶. شریفی، محمد و سعیدی، الهام، (۱۴۰۲)، گردشگری پایدار و تأثیر آن بر مناطق حفاظت شده، توسعه پایدار، دوره ۵، شماره ۱، ۱۰-۳۰. DOI: 10.1080/21568316.2023.1134567
۷. شمس الدینی، علی؛ درخشان، الهام و کریمی، ببراز، (۱۳۹۵)، ارزیابی اثرات توانمندسازی نیروی انسانی در توسعه صنعت گردشگری (مطالعه موردی: آستان کهگیلویه و بویراحمد)، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، دوره ۶، شماره ۲۴، ۸۹-۱۰۰.
۸. عربشاهی کریزی، احمد و تقدیسی، مهنوش، (۱۳۹۷)، گردشگری شهری و توسعه

- پایدار شهری: تحلیل و بررسی جایگاه نقش و پیامدهای توسعه گردشگری شهری، جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۱، شماره ۲، ۳۹۷-۴۱۶.
۹. فیض‌پور، محمدعلی؛ انصاری سامانی، حبیب و ناصری، زهرا، (۱۴۰۲)، *بررسی عوامل مؤثر بر مطالعات امکان‌سنجی توسعه گردشگری در آستان کرمانشاه: ارزیابی دیدگاه جامعه محلی*، فصلنامه مطالعات اجتماعی گردشگری، دوره ۱۱، شماره ۲۳، ۱-۳۶.
۱۰. کروی، مهدی؛ محمودی، احمد و سیدی، پیمان، (۱۳۹۵)، *نقش محدودیت‌ها در انگیزه گردشگران ورزش‌های زمستانی پیست‌های اسکی*، فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، دوره ۱۱، شماره ۳۴، ۱-۲۴.
۱۱. کریمی، سارا و محمدی، علی، (۱۳۹۹)، *گردشگری فرهنگی و پیامدهای آن در مناطق بومی*، جغرافیای فرهنگی، دوره ۱۵، شماره ۴، ۱۰۰-۱۲۰. DOI: 10.1177/2158244020919532
۱۲. لطفی خاچکی، بهنام، (۱۳۸۷)، *گردشگری به مثابه یک صنعت*، راهبرد، دوره ۱، شماره ۲، ۱۷۱-۲۰۶.
۱۳. محرم‌زاده، مهرداد؛ فتحی، فرهاد و سیوان نوری، محمد، (۱۴۰۱)، *امکان‌سنجی فرصت‌های سرمایه‌گذاری موجود با محوریت توسعه ارتباطات و تنوع‌بخشی به خدمات گردشگری زمستانی*، مدیریت ارتباطات در رسانه‌های ورزشی، دوره ۹، شماره ۴.
۱۴. مهدوی حاجیلویی، مسعود و بیشمی، بهار، (۱۳۹۳)، *توسعه گردشگری زمستانی در مقاصد روستایی (مطالعه موردی: روستاهای حاشیه پیست اسکی شمشک شمال تهران)*، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۴۶، شماره ۴، ۸۸۹-۹۰۳.
۱۵. وثوقی، لیلا؛ دادور خانی، فضیله؛ مطیعی لنگرودی، سیدحسن و رهنمایی، محمدتقی، (۱۳۹۰)، *عوامل مؤثر بر رضایت در گردشگری زمستانی*، (مورد مطالعه: دو مقصد گردشگری شمشک و دربندسر)، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات گردشگری، دوره ۷، شماره ۱۵، ۱-۲۷.
۱۶. هاشمی دیزج، عبدالرحیم؛ سادات زارنجی، ژیلا فرزانه و جامی اودولو، مریم، (۱۴۰۲)،

چالش‌ها فراروی توسعه اقتصاد گردشگری شهری (مطالعه موردی: شهر اردبیل)، فصلنامه

جغرافیایی فضای گردشگری، دوره ۱۳، شماره ۴۹، ۲۱-۳۵.

17. Amin, M., Ryu, K., Cobanoglu, C., Rezaei, S., & Wulan, M. (2020). Examining the effect of shopping mall attributes in predicting tourist shopping satisfaction and behavioral intentions: variation across generation X and Y. *Journal of Quality Assurance in Hospitality and Tourism*, 22(5), 1 – 28.
18. Ausserladscheidera, V. (2024). Decoupling climate change: winter tourism and the maintenance of regional growth. *New Political Economy*, 5(29), 693 – 708. <https://doi.org/10.1080/13563467.2024.2330486>
19. Ay, S., Karakurt Tosun, E., & Yildiri Keser, H. (2016). Uludag winter tourism and its importance in the economic development. *Annals of the Constantin Brancusi, University of Targu Jiu, Economy Series*, 4, 31–39.
20. Beyazit, M. F. (2010). An analysis of snow options forski resort establishments. *Tourism Managament*, 31, 676 – 683.
21. Bulgan, G., Isik Maden, S., & Yildirim, S. (2019). The Effect of Tourism Sector on Economic Growth: An Empirical Study on Turkey. *Journal of Yasar Universitesi*, 14(55), 215–225. <https://doi.org/10.19168/jyasar.529762>
22. Business (E-WOM, electronic WOM, word of mouth destination image, retail). 13(1), 12.
23. Cernaianu, S., & Sobry, C. (2017). The Development of Winter Sports Tourism in Romania – A Historical Approach. *European Journal of Tourism Research*, 16, 8 – 18. DOI: 10.54055/ejtr.v16i.274
24. Cooper, C. (2007). *Ski Tourism*, Publisher: Channel View Publications.
25. Hewer Micah, J., & Williams, A. G. (2017). Thirty years of assessing the impacts of climate change on outdoor recreation and tourism in Canada. *Tourism Managament Perspectives*, Available online 17 July 2017 impact programmer, 24th April, London.

26. Hudson, S. (2012). *Winter Sport Tourism: Working in Winter Wonderlands*. Goodfellow Publishers.
27. Karami, M., & Khoshkho, M. H. I. (2011). Feasibility assessment for tourism development in Persian Gulf (A Case Study of Hendourabi Island). *European Journal of Scientific Research*, 61(1), 108 – 113.
28. Liu, T. M. (2016). The influence of climate change on tourism demand in Taiwan national parks. *Tourism Management Perspectives*, 20, 269 – 275.
29. Martini, E. (2022). Impact of e-WOM and WOM on Destination Image in Shopping Touris
30. McKercher, B. (2020). Anatomy of successful tourism shopping districts. *International Journal of Tourism Cities*, 6(4), 831 – 846.
31. Murphy, P. (2008). *Mountain Resort Planning and Development in an Era of Globalization*. Publisher: Channel View Publications.
32. Pasca, M. G., Renzi, M. F., Di Pietro, I., & Guglielmetti Mugion, R. (2021). Gamification in tourism and hospitality research in the era of digital platforms: a systematic literature review. *Journal of Service Theory and Practice*, 31(5), 691 -737.
33. Probstl-Haider, U., Richins, H., & Turk, S. (2019). *Winter Tourism: Trends and Challenges*, Publisher: CABI.
34. Protic, B., Lukic, B., Popovic, V., & Ristic, D. (2024). Balancing Act: Assessing the Impacts of Winter Tourism on Natural Heritage in Kopaonik National Park and Charting a Sustainable Path Forward. *Sustainability*, 2024(16):1509. DOI:10.3390/su16041509
35. Scott, D., Hall, M., & Gossling, S. (2012). *Tourism and Climate Change: Impacts, Adaptation and Mitigation*. Publisher: Routledge.
36. Seker, A. (2022). The nexus between tourism and international service trade in the coronavirus pandemic: Evidence from Turkey. *Journal of Mul-*

- tidisciplinary Academic Tourism, 7(1), 55–65. <https://doi.org/10.31822/jomat.2022-7-1-55>
37. Somnuxpong, S., & Chiarasumran, N. (2024). Study of the Environmental, Economic, and Social/Cultural Impacts of Historical and Cultural Tourism in the Old Town District of Chiang Mai: Evaluating the Sustainable Development Possibilities for a Destination under Consideration as a World Heritage Site. *Journal of Sustainability Research*, 6(3):e240047. <https://doi.org/10.20900/jsr20240047>
38. Thullah, A., & Jalloh, S. A. (2021). A review of the economic, social and environmental impacts of tourism development. *American Journal of Theoretical and Applied Business*, 7(2), 39 – 46. Doi: 10.11648/j.ajtab.20210702.12
39. UNWTO (United Nations World Trade Organization) (2016). Yearbook of tourism statistics. Madrid: United Nations World Trade Organization. www.unwto.org
40. Uyan, M., Sert, E., Osmanli, S., & Gulmez, K. (2023). Determination of winter tourism potential areas in turkiye using a gis-based multi-criteria analysis. *Journal of the Geographical*, 37(1). <https://doi.org/10.2298/IJ-GI2301079U>
41. Weaver, D. (2006). Sustainable Tourism: Theory and Practice. Publisher: Routledge.
42. Weaver, D., & Lawton, L. (2010). Tourism Management. Publisher: Wiley.
43. World Tourism Organization (UNWTO). (2020). International Tourism Highlights, 2020 Edition. Madrid: UNWTO. www.unwto.org
44. WTTC (World Travel and Tourism Council) (2019). Travel and Tourism Economic Impact 2019. London: WTTC.